Äganderätten till kroppen
En replik till Richard Åkerman

Av jur.kand. Thomas Adlercreutz

”Good frend for Iesus sake forbeare
to digg the dust encloased heare!
Blest be ye man yt spares thes stones
And curst be he yt moves my bones”

I svensk rätt finns bestämmelser i kulturminneslagen som får tillämpning när äldre lämningar av den mänskliga kroppen påträffas. Det står i lagen att sådana fynd ”tillfaller staten eller upphittaren. Här resoneras om innebörden av detta uttryck i relation till äganderätten som en i detta sammanhang något apart rättsfigur. En jämförelse görs med havsrättens regler och en i förhållande till Sverige betydligt mer omfattande judikatur från Common Law-länderna. Också de alltmer ofta förekommande anspråken på repatriering av mänskliga lämningar behandlas.

Inledning

Inskriptionen på Shakespeares gravsten — knappast dikterad av barden själv — får stå som ett något fyrkantigt motto på detta inlägg föranlett av Richard Åkermans välresonerade och tankeväckande artikel om äganderätten till kroppen (SvJT 2003 s. 651). Det är roligt att SvJT lämnat plats bland alla dagens trängande kommersiella och processuella frågor för lite klassisk juridisk filosofi rörande frågor som alla oundvikligen funderar över, men som mycket sällan ses klädda i ord.

På en punkt finner jag att Åkerman varit litet väl kortfattad i sin behandling av svensk rätts inställning till frågan om äganderätten till en avliden kropp. Han säger att lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML) kategoriserar personer som varit döda mer än 100 år som ”fornminnen” och att fornminnen primärt tillfaller upphittaren men i vissa fall skall lösas in av staten mot betalning.

Detta är så kortfattat att det faktiskt blir fel. Utan att vilja bli beslagen med kriarättningsmani måste jag ändå påpeka att ”fornminne” är en samlingsterm för fasta fornlämningar och fornfynd. Rester av mänskliga kroppar kan vara fornfynd i KML:s mening men inte fornlämningar. I KML definieras fornfynd som föremål vilka *saknar ägare* (min kurs.) när de hittas och 1) påträffas i eller vid en fast fornlämning och har samband med den, eller 2) påträffas under andra omständigheter och kan antas vara minst etthundra år gamla.[1] Det är alltså väsentligt att göra skillnad mellan fornfynd som kommer från

[1] 2 kap. 3 § KML.

fornlämningar — där man väntar sig att finna dem — och andra fornfynd som påträffas mer oförhappandes.

Om man utgår från Åkermans slutsats att äganderätt till en död kropp upphör i vart fall i och med gravsättningen, och antar att de flesta kroppsdelar någon gång blivit gravsatta, blir den praktiska slutsatsen att mänskliga lämningar (i fortsättningen ofta omnämnda bara som ben) som påträffas vid grävning eller under andra omständigheter normalt saknar ägare och därför uppfyller det första kriteriet för fornfynd. Hur det förhåller sig med rätten till fornfynd blir från KML:s utgångspunkter lite olika. Fornfynd i kategori 1), dvs. de som härrör från en fast fornlämning, ovan ”tillfaller” *staten*, medan fynden i kategori 2 ”tillfaller” *upphittaren*, dock med vissa skyldigheter för denne som jag återkommer till.

Till fornlämningar hör bl.a. varaktigt övergivna gravar, gravbyggnader och gravfält samt kyrkogårdar och andra begravningsplatser. Däremot är en fortfarande använd begravningsplats inte någon fornlämning; där gäller i stället begravningslagen (1990:1144). I någon mån blir det öppen fråga om mer än etthundra år gamla ben som påträffas på en aktiv begravningsplats ändå skulle kan anses som fornfynd i kategori 2. Förmodligen skulle saken inte bedömas så vid en rättslig prövning och kyrkogårdsförvaltningarna har i vart fall inte anammat ett sådant synsätt. Däremot kan även en aktiv begravningsplats omfatta varaktigt övergivna områden. Sådana områden blir därmed att anse som fornlämningar, varav följer att benen ”tillfaller” staten. Särskilt gäller detta gravar under kyrkogolvet, ett begravningssätt som förbjöds och övergavs i början av 1800-talet.[2]

Vad betyder ”tillfaller”?

Fornfynden i kategori 2) ”tillfaller” alltså inte staten utan upphittaren (s. k. lösfynd). Även sådana fynd som tillfaller upphittaren skall i vissa fall anmälas till staten för inlösen. Det gäller bl.a. fynd som består av två eller flera föremål som kan antas ha blivit nedlagda tillsammans (depåfynd).[3] Normalt påträffas inte en skelettdel ensam och benfynd är sålunda så gott som alltid anmälningspliktiga. Ett fynd av ett enstaka ben som görs utanför en fornlämning är dock varken anmälningspliktigt eller möjligt för staten att med tvång komma åt.

[2]Frågan om de antikvariska myndigheternas hantering av ben som omhändertagits vid arkeologiska undersökningar av begravningsplatser blev föremål för JO:s uppmärksamhet i två beslut åren 1989 och 1990. JO ifrågasatte inte myndigheternas bedömning att lämningarna utgjorde fornfynd från en fast fornlämning, men kritiserade i varierande grad myndigheterna för dålig kommunikation med resp. församlings företrädare (Beslut 1989-04-17, dnr 2665-1988 och 1990-05-08, dnr 1691–1989).

[3]2 kap. 4 § KML.

Vad betyder det då att benfynd ”tillfaller” staten eller blir inlösta av staten? Förvärvar staten verkligen en äganderätt? Jag har i min kommentar till KML skrivit följande:[4]

”Ett särskilt problem … utgör fynd av humanmaterial. Regelsystemet anvisar ingen annan lösning i fråga om sådant material som påträffas i eller vid en fornlämning än att det också tillfaller staten. Några regler om hur staten skall förfara med benrester finns inte, men de etiska frågorna har avhandlats i olika skrifter.[5] Om benen inte anses behöva bevaras för den framtida osteologiska forskningen, återbegravs de regelmässigt.”

Jag har därmed lyckats undgå att själv svara på frågan om ”tillfaller” är detsamma som förvärvar äganderätten, dvs. den tes som Åkerman förefaller hävda, med en riktigt klurig reservation. Han säger att staten — om saken skulle ställas på sin spets —”skulle göra anspråk på att vara ägare till de gravsatta liken i vårt land, oavsett om de är yngre eller äldre än hundra år”.

Lokutionen ”tillfaller staten” har använts länge. Den har naturligtvis tillkommit främst med syfte på den stora mängd artefakter som bör omhändertas vid arkeologiska undersökningar, dvs. huvudsakligen annat än mänskliga ben. I fråga om sådana ting bör klargöras att staten har en rätt som går före markägares och upphittares. Äganderätten blir ett meningsfullt begrepp.

Fynd från djuphavsbottnarna

Men alltsedan 1995 används ordet ”tillfaller” också på ett annat, mer speciellt sätt i KML. I 2 kap. 4 § behandlas fornfynd och mer än ettusen år gamla skeppsvrak som påträffas på havsbottnen eller dess underlag *utanför gränserna för nationell jurisdiktion* (min kurs.) och som bärgats av ett svenskt fartyg eller förts till Sverige. Också sådana fornfynd och vrak tillfaller staten. Här är det emellertid tydligt att ”tillfaller” inte betyder ett fullständigt äganderättsförvärv. Bestämmelserna har nämligen antagits som en följd av Sveriges anslutning till 1982 års havsrättskonvention och kan inte gärna tolkas på annat sätt än som rätt uttryckligt framgår av konventionen. I konventionens artikel 149 behandlas den del av havsbottnen som ligger utanför nationell jurisdiktion och som alltså — i brist på regler — skulle finnas i det ”fria havet.” I praktiken är det fråga om fynd från de stora djuphavsbottnarna på världshaven. Nu inskränker konventionen friheten så att konventionsstaterna är skyldiga att se till att föremål av arkeologisk och historisk natur som påträffas där bevaras eller överlåts till förmån för hela mänskligheten. Särskild hänsyn skall tas till den företrädesrätt som tillkommer ursprungsstaten, ursprungslandet eller den stat

[4]Thomas Adlercreutz, Kulturegendomsrätt. Med en kommentar till kulturminneslagen, Thomsonfakta 2001, s. 92.

[5]Se t.ex. Omhändertagande, förvaring och återbegravning av forntida och medeltida skelettmaterial, Underrättelser från Riksantikvarieämbetet och statens historiska museer 1983:7.

där föremålet haft sitt kulturella eller historiska och arkeologiska ursprung.

Historiska eller arkeologiska föremål från djuphavsbottnarna som förs på svensk köl eller till en plats i Sverige och därmed kommer under svensk jurisdiktion skall alltså närmast omhändertas av staten för att det därefter skall kunna bestämmas vad som skall ske med dem. Endast om ett föremål vid den närmare utredningen visar sig vara av svenskt ursprung kan staten göra ett äganderättsanspråk på det. Annars skall det erbjudas till den stat som bäst uppfyller konventionens ursprungskrav.

Icke gravsatta kroppslämningar

Ben som blivit gravsatta omfattas enligt Åkermans säkerligen välgrundade mening inte av äganderätt. Men det påträffas faktiskt också ben under omständigheter som tyder på att de aldrig blivit medvetet lagda i en grav. Det kan gälla mosslik — t.ex. bockstensmannen — eller över huvud taget kroppar efter människor som berövats eller berövat sig själva livet eller som avlidit ute i naturen av sjukdom eller olycksfall, för kort eller lång tid sedan. Inte minst uppmärksammad är eventualiteten av att påträffa människorester på eller vid skeppsvrak. Om det skulle vara så att äganderätten inte upphör förrän i samband med en gravsättning, uppstår frågan om de arvsberättigade skulle kunna ställa anspråk på icke gravsatta kroppar såsom annat arvegods.[6]

För kulturminneslagens vidkommande skulle i sådant fall den konsekvensen inträda att de etthundra år gamla, icke gravsatta benen inte längre kan anses som fornfynd. Det som ägs av någon kan ju enligt definitionen inte vara fornfynd. Att en så lång tid som hundra år förflutit är inte ensamt något avgörande skäl till att anse kroppsresterna som herrelöst gods; äganderätten preskriberas ju inte enligt svensk uppfattning.[7]

Åkerman kritiserar den motsägelsefullhet som han anser präglar olika uttalanden i fråga om äganderätt till icke gravsatta kroppar och hänvisar till rättspraxis före år 1990. Frågan är väl emellertid om man kan komma förbi det entydiga förarbetsuttalandet till 1990 år begravningslag som han själv citerar: ”En människas kropp anses inte vara föremål för äganderätt och kroppen efter den som har avlidit ingår följaktligen inte i kvarlåtenskapen.”[8] Uttalandet antyder inte att det skulle spela någon roll att kroppen inte blivit gravsatt. Någon senare rättspraxis som ruckar på uttalandet lär inte finnas.

Med detta torde det väl också numera vara ganska klart att det inte är stöld eller över huvud taget något förfogandebrott att ta t.ex. tand-

[6]Denna fråga skiljer sig ju från det förhållandet att de anhöriga enligt begravningslagen har att bestämma om gravsättningen och om kremering; kan de inte enas får ytterst en förvaltningsdomstol bestämma.
[7]Att äganderätten kan övergå till någon annan genom t.ex. godtrosförvärv är knappast något man behöver räkna med här.
[8]Prop. 1990/91:10 s. 53.

guld från en död kropp.[9] Förfaringssättet blir att anse som brott mot griftefrid, oavsett om det är det oförbrända stoftet eller askan som gravsätts. Den som tar tandguld efter kremering åsidosätter den regel i 5 kap 6 § begravningslagen som säger att sådana delar av stoftet som inte har förbränts skall tillföras askurnan, eller om det inte kan ske förstöras eller gravsättas inom allmän begravningsplats.

Slutsatsen för min del blir i vart fall att det i Sverige inte erkänns någon äganderätt till en död människas kropp, antingen den blivit gravsatt eller inte. Men därmed är det förstås inte uteslutet att en äganderätt skulle kunna uppstå när någon efter en tid påträffar sådana kroppsrester som skulle kunna rubriceras som herrelöst gods. Frågan om vad ”tillfaller” i KML betyder är ännu inte besvarad. Dessutom uppkommer en närliggande fråga. Vad gäller för sådana kroppsdelar som blivit föremål för bearbetning, så att de tillförts ett värde utöver själva materialet?

Rätten till kroppen i Common Law

Sverige är ett relativt litet land med fåtalig befolkning; man kan inte vänta sig att rättsbildningen skall ha tagit hänsyn till så många inträffade fall som de större västerländska rättskulturer vi känner samband med. I Common Law-länderna finns en sådan mer omfattande rättsbildning. Grundsatsen överensstämmer med den som tycks gälla i Sverige: our law recognises no property in a corpse. Detta uttalande av den engelske domaren Erle gjordes år 1857 i målet R v. Sharpe,[10] i vilket Sharpe fälldes till ansvar för intrång efter att ha grävt upp sin moders lik från en kyrkogård som hon av religiös övertygelse inte velat vila i. Sonen hade alltså ingen rätt till en förälders kropp. Tio år senare lades i ett annat fall[11] en viktig observation till: a dead body belongs to no one and is, *therefore, under the protection of the public.*” (min kurs.). I en kommentar till dessa och andra fall gör den brittiske baristern Tristan R. Shek en jämförelse som dessbättre inte på länge varit relevant för svensk rätt.[12] När slaveriet avskaffades i brittiska imperiet 1834 blev det fullt klart att en människa inte kan äga en annan så länge vederbörande lever. Varför skulle i så fall en äganderätt uppstå när livet flytt?

[9]Från kyrkligt håll har jag inhämtat att pacemakers tas bort vid obduktion. Ett försvar för att göra detta utan de anhörigas samtycke skulle kunna vara att sådana apparater innehåller miljöfarliga substanser. Enligt samma källa skulle proteser däremot inte återvinnas. Annorlunda kan det vara i fråga om eventuella persedlar som påträffas på eller vid den avlidne. Kan en ägare identifieras är det nog ett tillgreppsbrott att ta dem. Men om den döde inte kan identifieras så att några arvsberättigade inte heller kan urskiljas, blir nog saker som är mer än etthundra år gamla att betrakta som fornfynd. I fråga om nyare saker uppstår olika alternativ, som jag inte behöver gå in på här.

[10](1857) E.R. 959.

[11]Foster v. Dodd (1867) L.R. 3 Q.B. 67.

[12]Tristan R. Shek, Can Dust Remain Dust? English Law and Indigenous Humain Remains, Art Antiquity and Law, Volume V, 2000, s. 265.

Men även om äganderätt är utesluten, måste någon ha befogenhet att bestämma om vad som skall ske med den döda kroppen. I ett annat engelskt rättsfall från 1882 Williams v. Williams[13] var situationen att den döde i ett testamente hade föreskrivit att en testamentstagare skulle ordna kremering på dödsboets bekostnad, medan exekutorerna av testamentet trots detta hade ombesörjt jordbegravning, dessutom i inte vigd jord. Testamentstagaren hade ändå följt den avlidnes vilja, grävt upp liket och låtit det kremeras. Domstolen ansåg att testamentsexekutorerna hade befogenhet att bestämma över liket och ogillade testamentstagarens anspråk på ersättning för kremeringskostnader. Varför exekutorerna inte uppfyllt testators vilja vet jag inte, men fallet visar vem som ansetts ha befogenheten att förfoga över den döda kroppen. Shek menar att befogenheten är begränsad till att anordna en begravning och anför ett uttalande från ett amerikanskt rättsfall från 1872 som ett belägg.[14] I det uttalandet sades att den som tar befattning med kroppen inte kan anses som dess ägare; han har ett heligt förtroendeuppdrag för familj och vänner och skulle kunna skiljas från uppdraget om det missköts.

Hur förhåller sig the Common Law till kroppar som inte begravs? I ett australiensiskt fall Doodeward v. Spence[15] från 1908 var fråga om ett konserverat dödfött foster med två huvuden. När detta förevisades offentligt, beslagtogs liket av polisen. Domstolen hävde beslaget med den motiveringen att även om det inte fanns äganderätt till en död kropp, kunde man inte dra slutsatsen att detta gällde för evigt. Med hänvisning till mumier och andra bevarade kroppar menade domstolsmajoriteten att det var lagligt att inneha kroppar med egenskaper vars bevarande ger värdefull upplysning, så länge detta inte strider mot allmän sundhet och anständighet. Rätten att inneha sådana bearbetade kroppar borde stå sig mot envar som inte hade berättigat anspråk på att få omhänderta kroppen för begravning. En domare i majoriteten fäste avseende vid att det inte varit fråga om annat än ett ofullgånget foster, som inte kunde ha anspråk på begravning och som dessutom, efter 40 års konservering, betingade ett avsevärt kommersiellt värde. Samma resultat, fast från annan utgångspunkt, nåddes i modern tid (1998)i R. v. Kelly.[16] Kelly (och en medåtalad) dömdes för stöld av kroppsdelar från Royal College of Surgeons, som genom att tillämpa sina färdigheter i fråga om dissekering och konservering på kroppsdelarna i utbildnings- eller utställningssyfte ansågs ha förvärvat en äganderätt till dem.

[13](1882) 20 Ch. D. 659.
[14](1872) Pierce v. Proprietors of Swan Point Cemetary, 14 Am Rep. 667.
[15](1908) 6 C.L.R. 407.
[16](1998) 3 All E.R. 741. Fallet har kommenterats av Norman E. Palmer i Art Antiquity and Law, Vol. III, 1998 s. 299.

Repatriering

När det gäller kroppar och kroppsdelar som inte begravs utan i stället konserveras eller bearbetas på olika sätt för att ingå i samlingar antingen av vetenskaplig eller rent spekulativ art, så finns det från Common Law-länderna ytterligare judikatur och ändå fler praktiska exempel i form av förhandlingslösningar mellan museer och intressenter som vill återföra kroppen till en ursprunglig plats eller för begravning. Mycket har också skrivits om detta. Särskild uppmärksamhet har ägnats de återkrav som anställts från f.d. kolonier och av urbefolkningar.[17]

Här är inte platsen att gå närmare in på de regelverk och konfliktlösningsmekanismer som används i sådana sammanhang, även om problematiken då och då också har berört svenska museer, senast kanske då ett tasmanskt kranium återlämnade från Etnografiska museet. Dock måste man oundvikligen nämna NAGPRA, uttytt Native American Graves Protection and Repatriation Act från 1990.[18] Genom NAGPRA har USA:s kongress ålagt alla museer, alla federala, delstatliga och lokala myndigheter samt alla högre utbildningsinstitutioner som mottar federalt stöd att inventera och återlämna mänskliga lämningar av amerikanska indianer (och hawaiianer), begravningsföremål, religiösa föremål och kulturföremål, allt i den mån en stamanknytning kan konstateras. Detta är grundprincipen. Lagen innehåller en lång rad definitioner givna i syftet att härleda återställandekedjor för olika föremålskategorier. I fråga om mänskliga lämningar och tillhörande begravningsföremål gäller i första hand att härleda en nedstigande släktlinje till någon nu levande person. Givetvis lyckas detta inte alltid. I andra hand inträder därför stammen, genom dess representanter. Inte heller detta är alltid en enkel härledning. Indianstammar har ju nämligen tvångsförflyttats, i vissa fall flera gånger. En grav på en viss plats står därför inte alltid i samband med den stam som nu bebor området. Dessutom finns det fler stammar än som officiellt erkänts i det federala systemet.

[17]I Storbritannien har The Working Group of Human Remains i en rapport till Arts Minister Estelle Morris rekommenderat att engelska museer skall bli mer liberala med att repatriera människolämningar och artefakter framställda av sådant material. En särskild nämnd förslås bli inrättad. I rapporten framkommer att 132 museer i England innehar lämningar av 61000 människor, varav 60 museer avser individer från andra kontinenter. Repatriering har begärts i 33 fall, varav 7 bifallits och 21 avslagits. Rapporten har mottagits kritiskt av bl.a. chefen för Museum of Natural History, se The Art Newspaper, no. 142, December 2003. I samma tidskrift, no. 144, February 2004, kan man läsa om hur chefen för Museum of London förordar återbegravning — eller förvaring under säkra förhållanden på en religiöst vigd plats — av 17000 skelett i museets samlingar, den största samlingen av arkeologiskt utgrävda mänskliga lämningar i Storbritannien.

[18]Om NAGPRA har också skrivits åtskilligt. En litteraturförteckning finns i not 6 till min egen artikel, Indigenous Peoples and Their Cultural Heritage. Some Legislative Examples, Svenskt Fjäll och Samemuseum Ajttes rapportserie Duoddaris 20, 2002, s. 71, där också ny zeeländsk och kanadensisk lagstiftning berörs.

För att lösa tillämpningsproblemen finns under Department of the Interior en NAGPRA Review Committee. Om kommittén inte lyckas lösa ett problem, står det federala domstolssystemet till förfogande.

Om NAGPRA innebär ett ställningstagande i frågan om själva äganderätten till den avlidna kroppen kan väl diskuteras. Den entydiga följden av lagstiftningen är dock att förfoganderätten — efter inventering och identifiering — skall överföras till närmaste släkting i nedstigande led eller i brist på sådan till den erkända kollektivitet som en registrerad amerikansk indianstam utgör.

För svenskt vidkommande är väl de problemställningar som NAGPRA skall lösa ännu hypotetiska. Men säkert finns det i museisamlingar eller hos vetenskapliga institutioner rester av människor, som närmast av etniska skäl skulle kunna vara intressanta för nutida försvarare av sådana intressen att utkräva för begravning i ”rätt” omgivning.

Detta betyder ”tillfaller”

Efter den internationella utvikningen har jag sålunda återvänt till Sverige. Som jag var inne på förut så lär det i vart fall numera, sedan begravningslagen fått genomslag, inte kunna göras gällande att det i Sverige erkänns någon äganderätt till en någorlunda nyligen avliden människas kropp (eller tillbehör till kroppen), ens om vederbörande inte blivit gravsatt. KML tar sikte på de människolämningar som påträffas efter ganska lång tid: 100 år om utanför en fornlämning. Sådana fynd blir ägarlösa fornfynd och i denna egenskap ”tillfaller” de antingen staten eller i undantagsfall upphittaren. Till synes reser rättsystemet i denna situation inga hinder mot att äganderätt uppstår. Det skydd som kroppen kan ha haft mot flyttning, skada eller skymflig behandling enligt griftefridsreglen i 16 kap. 10 § brottsbalken har upphört.[19] En enskild upphittare kan vara skyldig att anmäla fyndet till de antikvariska myndigheterna, men anmälningsplikten har — till skillnad från vad som gäller för hittegods — ingen konstitutiv verkan för ägandet.

Låt oss börja med det enkla fallet att en person påträffar en enstaka skelettdel utan att denna kan sättas i samband med en fornlämning. Normalt saknar ett sådant föremål ekonomiskt värde, men det kan ju också vara så att benbiten bär märken eller är bearbetad så att den framträder med ett måhända betydande värde för samlare eller för den arkeologiska vetenskapen. Ingenting lär dock hindra upphittaren att förfoga över föremålet på alla de sätt som kännetecknar en ägare. Ordet ”tillfaller” betyder här med äganderätt.

Om fyndet består av skelettdelar som har lagts ned tillsammans, blir upphittaren skyldig att anmäla fyndet till de antikvariska myndigheterna. Om dessa inte vill ha det, tillfaller det åter upphittaren. Här uppstår alltså en handelsliknande situation. Personligen har jag aldrig

[19]Göran Rosenberg i kommentaren till 16 kap. BrB i Karnov 2003/04.

hört talas om att myndigheterna avstått från att ta in benrester som anmäls eller att pengar växlats i sammanhanget. Men konsekvensen av ett nej lär ändå bli att benbitarna kan hanteras av upphittaren, som ägare.

Borde inte då detsamma gälla i fråga om benfynd som ”tillfaller” staten? Nej, blir mitt svar. Staten måste nämligen ta andra hänsyn än den enskilde. Visserligen kommer också fynd av ben in i det fyndfördelningssystem som administreras av Riksantikvarieämbetet och som i och för sig innebär att ett museum mot viss självkostnad med äganderätt[20] får förvärva fornfynd som ligger inom dess intresseområde. Men även om ämbetet skulle få för sig att börja ta betalt för humanmaterial, kan ett sådant beslut överklagas. Här föreligger alltså en inskränkning som inte gäller för en vanlig ägare. Det är överhuvudtaget svårt att föreställa sig att staten skulle börja handla med eller sätta ekonomiskt värde på rester av den mänskliga kroppen.

Huvudanledningen till att staten inte kan betraktas som en ägare i vanlig mening är nog de krav på pietet och respekt för människolivet som lämningarna av det som en gång var en människa injagar hos medborgarna. Det som vid en första anblick klätts i termer som associerar till äganderätt, framträder vid närmare eftertanke snarare som en politirätt, dvs. en offentligrättsligt grundad förpliktelse att skydda den goda samhällsordningen.[21]

I ökad omfattning kan också svensk rätt komma under inflytande av de internationella strömningar som jag redogjort för ovan. Sådana föremål som i och för sig tillhör staten och länge varit i dess besittning kan komma att omfattas av ett starkt intresse från ett annat land eller en kulturkrets, där föremålen haft sin hemvist. Ännu mer kan detta bli fallet i fråga om föremål som nyupptäcks. Havsrättskonventionen ställer redan krav på svenska staten när det gäller fynd som ”tillfaller” den från djuphavsbottnarna. Ett annat exempel kan vara påträffandet på en fornlämning av resterna av ett främmande lands soldater eller krigsfångar. Ett sådant fynd skulle kunna väcka starka opinioner för att dessa återbegravs i hemlandets jord. Äganderätten ter sig som ett ganska irrelevant begrepp.

[20]DsU 1987:9 s. 135.
[21]Jfr rättsfallet vid not 11: ”under the protection of the public”. Kanske skulle man idag använda termer som Civil Society.